

LÄRARHANDLEDNING

ÄNNU EN MORGON

Teckning i Moderna Museets samling

MODERNA MUSEET

Egon Schiele, *Studie av naken yngling (självpporträtt)*, 1913

Blyerts och gouache på papper. Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

Omslag: Beth Laurin, *Nr 1*, 1995–96, 1995–96

Blyerts på papper © Beth Laurin/Bildupphovsrätt 2025. Foto: Adam Grönskog/Moderna Museet

INNEHÅLL

4 INTRODUCTION

5 OM UTSTÄLLNINGEN

7 UTSTÄLLNINGENS TEMAN

7 LINJER OCH SKUGGOR: Teckningens beståndsdelar

10 ANSIKTEN OCH KÄNSLOR: Att tolka och gestalta identitet

12 MOTSTÅND OCH MINNE: Teckning som handling

14 DET STORA I DET LILLA: Att visualisera det osynliga

16 TECKNING I RÖRELSE: Rörlig bild, film och animation

17 ATT TECKNA VÄRLDEN: Bilden som politiskt och socialt verktyg

19 MATERIALETS POESI: När materialet talar

21 TRIVSELREGLER FÖR SKOLOR VID MUSEIBESÖK

INTRODUKTION

VÄLKOMNA TILL MODERNA MUSEET!

Denna handledning är framtagen för utställningen *Ännu en morgon – Teckning i Moderna Museets samling* (22 februari 2025 – 10 maj 2026). Den riktar sig i första hand till dig som undervisar i bild, samhällskunskap, svenska, historia eller ämnesövergripande.

Handledningen är tänkt att stödja dig och dina elever i att:

- utveckla sin visuella läskunnighet och sitt kritiska tänkande
- utforska identitet, historia och samhälle genom bildskapande
- skapa egna bilder och analysera konstens roll i olika sammanhang

Genom det tecknade uttrycket – snabbt, direkt, ifrågasättande – väcker utställningen frågor om samtid, värderingar och vår plats i historien.

Museets samling och de flesta av konstverken i utställningen finns sökbara i vår konstdatabas sis.modernamuset.se:

[Sök i Samlingen](#)

Till utställningens teman såväl som till ett urval av enskilda konstverk finns samtalsfrågor, undersökande uppgifter och förslag på praktiska övningar. Du kan använda handledningen inför, under eller efter ett museibesök – eller som ett fristående arbetsmaterial i klassrummet.

Aleksandr Rodtjenko, *Komposition*, u.å.

Blyerts på papper © Aleksandr Rodtjenko/Bildupphovsrätt 2025
Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

OM UTSTÄLLNINGEN

TECKNING I ETT VIDGAT PERSPEKTIV

Att teckna kan vara ett sätt att tänka kring och förstå världen. Det kan utforska idéer och känslor, fungera som motstånd eller vittnesmål, uttrycka det inre eller det undflyende, bära spår av kropp, minne och tanke, kommentera samhälle och identitet – och vara både snabbt och direkt, eller långsamt och eftertänksamt. Det kan handla om att studera detaljer, fånga en stämning, minnas eller synliggöra det som annars riskerar att förbli dolt.

Att rita är också ett av människans äldsta sätt att uttrycka sig. Redan i förhistoriska grottmålningar ser vi spår av viljan att förstå världen, visa händelser och uttrycka trosuppfattningar. I denna utställning står själva handlingen – att skapa genom linjen – i centrum. Cirka 150 verk ur Moderna Museets samling presenteras, där traditionella tekniker möter experimentella uttryck. De olika rummen lyfter teman som: Vad definierar en teckning? Hur påverkas uttrycket av valet av material och teknik? Hur kan teckning fungera som kommunikation, vittnesmål eller protest?

Titeln *Ännu en morgon*, lånad från ett verk av surrealisten Sven Jonson (1936), kan rymma både hopp och osäkerhet.

Utställningen vill uppmuntra besökare att själva rita, tänka och undersöka genom bildspråket. Det finns möjlighet att teckna i utställningen.

Joanna Hellgren, Omslaget till *Frances del 2*, 2009

Blyerts på papper © Joanna Hellgren 2025. Foto: Tobias Fischer/Moderna Museet

Sven Jonson, *Ännu en morgon*, 1936

Vid första anblick kan bilden uppfattas som en målning, men tittar vi nära ser vi att det är en blyertsteckning på papper. Motivet visar ett stilla, ödsligt landskap i ljusa, mjuka toner. Arkitekturen är monumental och människorna är små – nästan osynliga.

Sven Jonson var medlem i Halmstadgruppen, som introducerade surrealismen i Sverige – en konstriktning med ett bildspråk som ofta kopplas till drömmar, begär och det undermedvetna. Verket tillkom tre år före andra världskrigets utbrott, under en tid präglad av oro i Europa. Titeln *Ännu en morgon* kan tolkas på flera sätt: som hoppfull, som uppgiven – eller något däremellan.

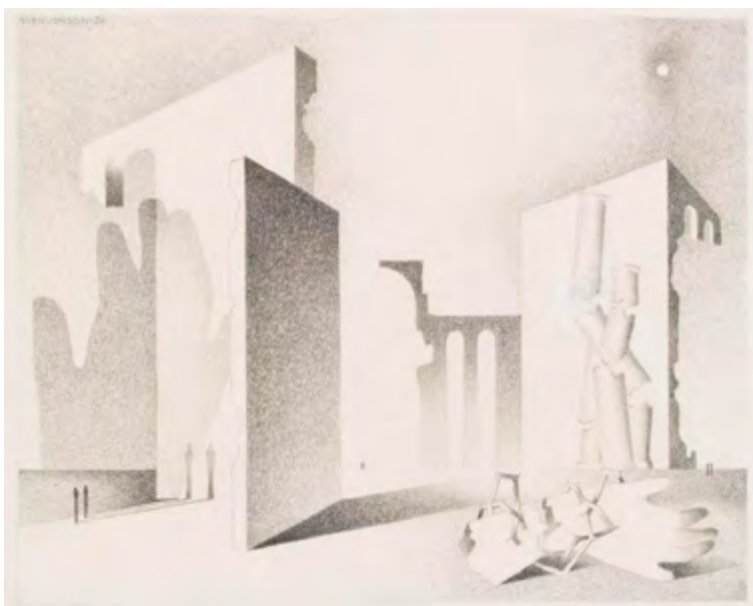
Läs mer om surrealismen här:

[Lärohandledningar till utställningarna Moderna Museet i Stockholm](#)

Läroplanskoppling

Bild – Bildanalys, bildkommunikation, tolkning av visuella uttryck

Svenska/Samhällskunskap – Samtal om identitet, samtid, historiska perspektiv

Sven Jonson, *Ännu en morgon*, 1936

Blyerts på papper © Sven Jonson/Bildupphovsrätt 2025. Foto: Prallan Allsten/Moderna Museet

Diskussionsfrågor:

Vad väcker bilden för känslor eller tankar?

Hur tolkar du titeln?

Hur påverkar kompositionen – linjer, ljus, skuggor – din tolkning av bilden?

Hur arbetar konstnären med skala?

Hur påverkar det oss att människorna är små?

Uppgift:

Föreställ dig att du är en av figurerna i bilden. Vad ser du omkring dig?

Vilken värld möter du? Hur känns det att vara där?

Teckna det du ser!

UTSTÄLLNINGENS TEMAN

LINJER OCH SKUGGOR: Teckningens beståndsdelar

Linjen är ofta bildens första uttryck. Den kan vara hård eller mjuk, snabb eller sökande – och rymma både rörelse och känsla. Skuggor skapar djup och stämning, men kan också antyda något dolt.

Med några enkla streck kan en kropp, ett rum eller en berättelse ta form. Vår hjärna söker sammanhang – det räcker ofta med en antydning för att väcka en bildvärld till liv.

Här möter vi tre verk där kroppar framträder på olika sätt – genom blyerts, tusch, kol och brons.

Gunilla Blomqvist och Jörgen Hammarberg, *En starkt levande och trivsamt realistisk bild*, 1971

En starkt levande och trivsamt realistisk bild leker både med det realistiska uttrycket och titeln. Det som vi tolkar som ett fotografi är i själva verket en teckning av ett fotografi. Konstnärerna har arbetat tillsammans och skapat en bild av en bild. Hur påverkar det vårt sätt att se på teckningen?

Jean Fautrier, *Naken kvinna 1*, u. å.

Hur många linjer behövs för att skapa en kropp? Här är konturerna bara antydna, ändå förmedlas mycket uttryck. Hur samspelar skuggor och former? Vad händer med vår uppfattning av kroppen när den nästan löses upp?

Gunilla Blomqvist och Jörgen Hammarberg,
En starkt levande och trivsamt realistisk bild, 1971
Blyerts på papper © Jörgen Hammarberg/Bildupphovsrätt 2025
© Gunilla Blomqvist/Bildupphovsrätt 2025
Foto: Prallan Allsten/Moderna Museet

Jean Fautrier, *Naken kvinna 1*, u. å.
Tusch och kol på papper © Jean Fautrier/Bildupphovsrätt 2025
Foto: Moderna Museet

Alberto Giacometti, *Grande Figure*, 1949

Giacomettis skulptur i brons kan läsas som en teckning i rummet – smal och ömtålig. Vad gör figuren mänsklig? Och vad får den att kännas skör? Hur påverkas vår uppfattning av ljus och skugga?

Diskussionsfrågor:

Hur används linje och skugga i de tre verken – vad förenar dem, vad skiljer dem åt?

Hur påverkar materialet (blyerts, kol, tusch, brons) hur vi upplever bilden eller kroppen?

Kan en skugga uttrycka något mer än form – till exempel en stämning, ett tillstånd, ett minne?

Vad betyder det att kroppen inte alltid visas helt – att den antyds, upplöses, förvrids?

Uppgift: Träna ögat och handen

Kroki är en snabb skiss av en levande modell. Det är ett sätt att öva blicken och handens rörelse utan att fastna i detaljer. Turas om att stå som modell i korta pass, ca 1 minut åt gången.

Material: Använd mjuk blyerts eller kol.

Reflektion: Hur känns det att rita snabbt, utan att hinna tänka efter? Vad upptäcker du?

Gunnel Wählstrand, *Institutet*, 2005

Vid första anblick ser verket ut som ett fotografi – men det är tecknat i tusch, lager på lager, vilket ger en närmast överklig fotografisk känsla.

Den mörka gestalten på fönsterbrädan är en liten version av Auguste Rodins skulptur *Tänkaren* (1904) som står vänd mot snölandskapet och staden. Vad gör den där? Skulpturen kan ses som en symbol för reflektion, humanitet och kanske självrannsakan. Skuggorna ger djup, men antyder också något mer, något som inte syns, men känns. Vad säger tystnaden i bilden?

Läroplanskoppling

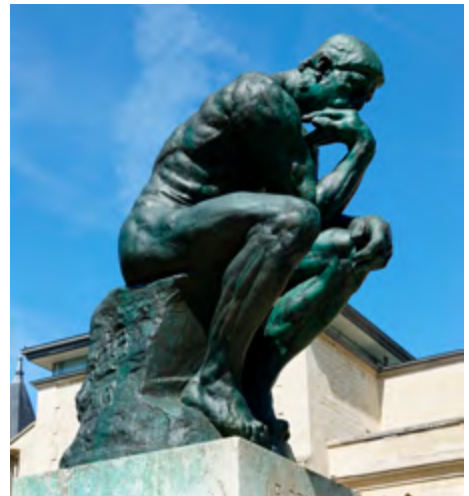
Bild – Bildframställning, bildanalys

Diskussionsfrågor:

Bilden visar en verklig plats med en mörk historia – hur påverkar det din tolkning av bilden?

Vad symboliserar *Tänkaren* i just denna miljö?

Auguste Rodin, *Le Penseur* (Tänkaren), 1904
Musée Rodin, Paris. Foto från Wikicommons

Gunnel Wählstrand, *Institutet*, 2005

Tuschlavering på papper © Gunnel Wählstrand/
Bildupphovsrätt 2025. Foto: Åsa Lundén/Moderna Museet

ANSIKTEN OCH KÄNSLOR: Att tolka och gestalta identitet

Ett porträtt handlar inte bara om likhet, utan om att fånga en människas väsen, en berättelse, en blick inåt. I en tid där vi ser våra egna ansikten många gånger per dag – i kameror, på skärmar, genom filter – hur påverkar det vår självbild? Kanske har vi aldrig sett oss själva så ofta som nu.

Teckningen erbjuder ett annat sätt att se: långsammare, mer undersökande. En möjlighet att närma sig sig själv eller någon annan genom rörelse, linje och blick. En plats för självvrannsakan, nyfikenhet eller lek.

Denna del av utställningen presenterar ett tema där vi möter konstnärer som använder porträttet för att undersöka känslor, identitet och uttryck. Hur ser vi på oss själva – och hur vill vi bli sedda?

På utställningens porträttvägg möter vi konstnärer som Rembrandt, Siri Derkert, Vera Nilsson, Henri Matisse, Helene Schjerfbeck och Klara Kristalova. Hur skiljer sig deras uttryck åt? Vad kan deras bilder säga om tiden, personligheten eller porträttets möjligheter?

Rembrandt Harmenszoon van Rijn, *Självporträtt*, 1600-tal

Rembrandt gjorde fler självporträtt än någon annan konstnär i europeisk konsthistoria. Här ser vi honom som ung, med en vaken, kanske förvånad, min. Vems blick är det han möter – sin egen eller vår?

Henri Matisse, *Autoportrait*, 1944

Henri Matisse använde en lätt och snabb linjeföring. Porträttet är skissartat, lite som en karikatyr. På slutet av sitt liv såg han dåligt och målade inte lika obehindrat som tidigare. Han skrev: "Min linjeteckning är den renaste och mest direkta översättningen av mina känslor. Mediets förenkling möjliggör det." Teckningens enkla utseende döljer den ansträngning den krävde.

Rembrandt Harmenszoon van Rijn,
Självporträtt, 1600-tal
Etsning på papper. Foto: Erik Cornelius/Nationalmuseum

Henri Matisse, *Autoportrait*, 1944
Tusch på papper. Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet.

Siri Derkert, *Självporträtt*, u.å.

Siri Derkerts självporträtt är kraftfullt. Ögonen är markerade, munnen utsuddad. Här är det inte likheten som är det viktiga, utan uttrycket. Vad uttrycker det?

Helene Schjerfbeck, *Självporträtt (studie)*, 1913

Helene Schjerfbeck tecknar sig själv med några få enkla, men precisa linjer. Ansiktet är både närvarande och undanlidande. Vart riktas blicken?

Klara Kristalova, *att klippa*, u.å.

Här ser vi inte ett ansikte – utan baksidan av ett huvud. En hand med sax klipper av håret i bitar. Vad uttrycker denna handling? Är det ett övergrepp, en förvandling, en frigörelse? Ett inre tillstånd?

Läroplanskoppling

Bild – Bildkommunikation, identitet, personligt uttryck

Svenska – Reflektion kring självbild och samhälle

Diskussionsfrågor:

Hur har konstnärerna valt att avbilda sig själva? Vad finns det för likheter? Vad skiljer dem åt? Vems blick möter vår?

Hur påverkar vår egen självbild hur vi väljer att gestalta oss? Vad kan valet avslöja om oss?

Uppgift: Snabba teckningar – med nya perspektiv

Teckna av varandra med den icke-dominanta handen.

Teckna av varandra utan att titta på pappret. Lyft ej pennan.

Teckna varandra bakifrån – sitt i ring eller i mindre grupper.

Reflektion: I stället för att försöka skapa "perfekta bilder" – vad händer när vi släpper kontrollen och upptäcker nya uttryck?

Siri Derkert, *Självporträtt*, u.å.
Kol på papper © Siri Derkert/Bildupphovsrätt 2025
Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

Helene Schjerfbeck, *Självporträtt (studie)*, 1913
Tusch på papper
Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

Klara Kristalova, *att klippa*, u.å.
Blyerts på papper © Klara Kristalova/Bildupphovsrätt 2025
Foto: Prallan Allsten/Moderna Museet

MOTSTÅND OCH MINNE: Teckning som handling

I detta tema möter vi verk där teckningen inte illustrerar något – den är i stället en handling i sig. Ett sätt att minnas, protestera, uttrycka sorg eller ge form åt det som saknar ord.

Här är själva processen lika viktig som bilden. Hur kan en linje på papper, eller på hud, förmedla motstånd? Hur kan ett konstverk vara både ett minne och en röst?

Afrang Nordlöf Malekian, *My Dear Dad Said*, 2016

I videoverket *My Dear Dad Said* ser vi konstnären måla med svart tusch på sin egen hud. Penseldragen bildar ett slags levande teckning, där kroppen är både yta och uttryck.

Samtidigt hörs en röst som upprepar: *Min kära far sa...*, följt av meningar som växlar mellan att uttrycka ömhet och hot. Upprepningen bygger en stämning av både närhet och utövande av kontroll.

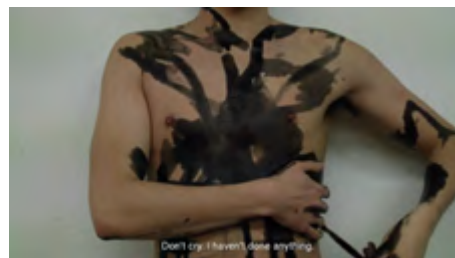
Vad betyder det att använda sin egen kropp som bildyta?

Vera Nilsson, *Dött barn på bårhuset*, ur skissblock nr 14, Stockholm, 1938

Under 1930-talet arbetade Vera Nilsson på målningen *Penning contra liv* (1939) – en stark protest mot krigets brutalitet.

Hon besökte bland annat bårhus i Stockholm för att teckna döda barn. Skisserna blev underlag till målningen. I en av teckningarna i skissblock nr 14 ser vi ett barn vars kropp lämnats av livet. Teckningen är mer än en ren dokumentation – den bär också på sorg, vrede och medkänsla.

Vad innebär det att teckna något så smärtsamt? Kan bilden vara både ett sätt att se och att inte glömma?

Afrang Nordlöf Malekian, *My Dear Dad Said*, 2016
Stillbild ur video © Afrang Nordlöf Malekian/Bildupphovsrätt 2025

Vera Nilsson, *Dött barn på bårhuset*,
ur skissblock nr 14, Stockholm, 1938
Blyerts på papper © Vera Nilsson/Bildupphovsrätt 2025
Foto: Prallan Allsten/Moderna Museet

Ceija Stojka, *Leiden...*, 2004

Ceija Stojka, som var rom och som barn överlevde nazistiska koncentrationsläger, började teckna sina minnen först fyrtio år efter kriget. I hennes bilder återkommer tomma landskap, taggtråd och skuggor av människor. Ofta skrev hon korta texter direkt på bilderna, som: *Jag kan inte lida – det räcker med att rita.*

Genom sina verk bröt hon den tystnad många burit på – särskilt inom en grupp som fortsätter att möta förtryck. Stojkas konstnärskap blev avgörande för att synliggöra romernas glömda historia.

Hur kan bilder hjälpa oss att minnas – och att lyssna på röster som länge varit tysta?

Läroplanskoppling

Bild – Bildkommunikation, bild och budskap, att tolka och samtala om bilder

Svenska – Samtal om identitet, livsfrågor och historia

Historia/Samhällskunskap – Förintelsen, minoriteters historia, mänskliga rättigheter

Diskussionsfrågor:

Hur påverkar det dig att veta att verken bygger på personliga erfarenheter?

På vilka sätt kan teckning vara en metod att bearbeta minnen?

Hur kan bilder synliggöra berättelser och perspektiv som glömts eller trängts undan?

Vad kan en teckning förmedla som ett fotografi inte kan?

Ceija Stojka, *Leiden...*, 2004

Bläck på papper © Ceija Stojka/Bildupphovsrätt 2025
Foto: Tobias Fischer/Moderna Museet

DET STORA I DET LILLA: Att visualisera det osynliga

Vad betyder det att teckna något vi inte kan se? I detta tema möter vi konstnärer som försöker gestalta det som undandrar sig det omedelbara seendet – mönster, samband, energier eller skeenden som vanligtvis inte syns. Det kan handla om naturens strukturer, andliga upplevelser eller spår av något som pågår under ytan.

Spiralen – en form som återkommer i snäckskal, växters tillväxt och galaxers rotation – visar hur det lilla kan spegla det stora.

Här presenteras tre konstnärliga tolkningar av världen, från det allra minsta till det storslagna och universella. Temat öppnar för samtal om hur teckning kan kopplas till vetenskap, politik, spiritualitet och identitet.

Robert Smithson, *Spiral Jetty*, 1970

I landkonstverket *Spiral Jetty* tecknar Robert Smithson med en gränskopa, och formar en gigantisk spiral av basaltblock på en torrlagd sjöbotten. Verket kan bara ses i sin helhet från luften och försvinner tidvis under vattenytan.

Smithson var intresserad av förändring över tid. Vad kommer att finnas kvar av verket i framtiden?

Hilma af Klint,

Vid betraktande av blommor och träd, 1922

Hilma af Klint ville ge form åt det som inte syns: energier, livsflöden, andliga dimensioner. Hon använde naturformer som spiraler, frön och celler för att gestalta något bortom det synliga och mätbara.

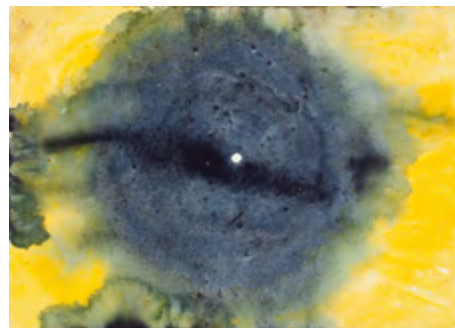
I sina serier av teckningar och målningar utvecklade hon ett eget bildspråk, där konsten blev ett sätt att förstå en djupare verklighet. För henne var blommor och träd mer än biologiska objekt – de var nycklar till en större ordning.

[Läs mer om Hilma af Klints symbolvärld här](#)

Robert Smithson, *Spiral Jetty*, 1970

Stillbild ur digital video © Holt/Smithson Foundation and Dia Art Foundation/Bildupphovsrätt 2025

Hilma af Klint, *Vid betraktande av blommor och träd*, 1922

Akvarell på papper © Stiftelsen Hilma af Klints Verk
Courtesy Moderna Museet. Foto: Albin Dahlström

Katarina Pirak Sikku, *Gállok – Kallak*, 2013

I verket *Gállok – Kallak* har Katarina Pirak Sikku lagt ut en markduk vid en demonstration mot gruvplaner i Sápmi. Konstnären har fångat spår av bildäck, smuts, fotspår och rörelse vid mötet mellan demonstranter, poliser och gruvbolagets representanter i konflikten kring mineralutvinningen.

Resultatet blir en nutida form av "frottage" – och ett slags teckning av det som skett ovan jord, men också det som är gömt under ytan. Vad berättar spår – och vad lämnas osagt?

Pirak Sikku arbetar ofta utifrån sin identitet som same och tillhörande ett urfolk. I hennes verk möts plats, politik och kroppens spår.

Katarina Pirak Sikku, *Gállok – Kallak*, 2013

Syntetisk fiberduk © Katarina Pirak Sikku/Bildupphovsrätt 2025
Foto: My Matson/Moderna Museet

Diskussionsfrågor:

Jämför Hilma af Klints och Katarina Pirak Sikkus verk. Hur har de arbetat för att synliggöra det som inte alltid kan ses?

Vad förenar Smithsons spiral och Hilma af Klints former?

Hur förändras en teckning om vi betraktar den som ett vittnesmål?

Uppgift: Skapa det osynliga

Gör en teckning av något som inte syns – en känsla, ett ljud, en doft eller en andlig upplevelse.

Material: Papper, blyerts, tusch, akvarell, papper m.m.

Reflektion: Hur valde du att uttrycka det? Påverkade innehållet hur du använde linjer, färger eller mönster?

Hilma af Klint, *De fem*, titel saknas, 1908

Pastell på papper © Stiftelsen Hilma af Klints Verk.
Med tillstånd av Moderna Museet. Foto: Albin Dahlström

TECKNING I RÖRELSE: Rörlig bild, film och animation

Teckning är inte bunden till papper eller stillbild. I ett av utställningens rum möter vi konstnärer som arbetar med rörlig bild, film och animation – där linjer inte stannar, utan förändras, suddas ut och ritas om.

Här blir teckningen inte bara en bild, utan en berättelse i rörelse. Bild och text samverkar i ett flöde där tiden tar plats. Vad händer när en linje får liv?

William Kentridge, *Automatic Writing*, 2003

William Kentridge är känd för sina handritade animationer. Han tecknar, suddar ut och ritas vidare – allt på samma yta. Varje förändring dokumenteras steg för steg och blir till film.

Det som en gång funnits i bilden försvinner aldrig helt. Det lever kvar som skuggor, spår och minnen. I *Automatic Writing* undersöker han vad som händer när bild och text glider in i varandra.

Filmen är inspirerad av både psykoanalys och spiritism – särskilt fenomenet automatisk skrift, där ord och bilder sägs uppstå direkt ur det undermedvetna.

Hur kan film synliggöra det som rör sig mellan dröm och verklighet, mellan tanke och känsla?

Tips! Se en kort sekvens ur verket på YouTube:

[Automatic Writing, William Kentridge](#)

Uppgift: Teckning i förändring

Rita något enkelt – en form, ett ansikte, ett föremål.

Sudda ut delar. Rita om. Lägg till något nytt. Fortsätt så i flera steg, utan att börja om på ett nytt papper.

Material: Papper, blyerts, sudd.

Reflektion: Vad finns kvar från den första versionen av bilden? Vad har förändrats? Vad berättar bilden nu? Hur kändes det att inte börja om, utan fortsätta bygga på det som redan fanns?

William Kentridge, *Automatic Writing*, 2003
Stillbilder ur video, 2003 © William Kentridge 2025

ATT TECKNA VÄRLDEN: Bilden som politiskt och socialt verktyg

En teckning kan vara snabb, direkt och tillgänglig – och därmed ett kraftfullt sätt att kommentera samtiden. Genom satir, samhällskritik och personliga berättelser har teckning länge använts för att ifrågasätta normer, synliggöra maktstrukturer och uttrycka motstånd.

I detta tema möter vi verk som rör sig mellan allvar och humor, mellan observation och protest. De visar en värld vi känner igen – eller föreslår en ny. Samtidigt väcker de frågor: Vems röster hörs? Vem får berätta – och vad tystas?

Robert Crumb, *OOPS! FORGOT TO GET DRESSED!*, 1986

Robert Crumb är en ikon inom amerikansk undergroundkultur. I detta verk blandar han seriestil, absurditet och samhällssatir. Kroppen, kläderna, blicken – allt laddas med frågor om könsroller, självbild och offentlighet.

Den stora målningen liknar en ruta ur en serietidning. Vad gör bilden obekvämlig – och varför är den också rolig?

Oskar Korsár, *The Misfits*, 2006

En till synes vardaglig scen: tält, tvättlina, natur. Men under ytan finns något annat. En t-shirt med punkbandet *The Misfits* hänger i vinden – ”de missanpassade”.

Oskar Korsár blandar populärkultur, seriestil och symboler med mörkare undertoner – som i ett nutida eko av Hieronymus Boschs fantasifulla landskapsmålningar och berättelser. Vad döljer sig här? Vilka är dessa figurer och vad berättar de om samhället?

Hollis Sigler, *She tried Disposing of the Evidence*, 1981

Inga människor syns. Bara spår – som en scen – med möbler, föremål, skeva perspektiv. Hollis Sigler skildrar ofta kvinnors erfarenheter genom det som inte visas. Inga kroppar, bara föremål, spår och vinklade rum. Frånvaron skapar laddning – ett tyst men starkt uttryck. Vad får vi *inte se*? Vad kan ting och rum berätta – och vad får vi själva fylla i?

Robert Crumb,
OOPS! FORGOT TO GET DRESSED!, 1986
Olja på duk © Robert Crumb 2025
Foto: Prallan Allsten/Moderna Museet

Oskar Korsár, *The Misfits*, 2006
Tusch på papper © Oskar Korsár 2025
Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

Hollis Sigler,
She tried Disposing of the Evidence, 1981
Pastellkrita på papper och kartong
© Hollis Sigler/Bildupphovsrätt 2025
Foto: Tobias Fischer/Moderna Museet

Ragnar Persson, *Kvällslivet vaknar och tar över*, 2019

Ragnar Perssons teckningar är fyllda av figurer, skog och symboler från hans egen fiktiva plats: byn *Vitvattnet*. Här möts serier, sagor och något mer drömligt, eller oroligt.

”Alla kan rita”, säger han. ”Det är enkelt och kräver inga förkunskaper.”

Vad händer när konstnärer bygger sina egna världar?
Hur kan de få oss att se på vår egen med nya ögon? Hur skulle du beskriva Ragnar Perssons by? Skulle du vilja besöka den?

Läroplanskoppling

Bild – Visuellt kultur, bildkommunikation, tolkning av bilder

Samhällskunskap – Medier och påverkan

Ragnar Persson, *Kvällslivet vaknar och tar över*, 2019
Blyerts på papper och collage © Ragnar Persson/Bildupphovsrätt 2025
Foto: Tobias Fischer/Moderna Museet.

Diskussionsfrågor:

Hur kan teckning användas för att kommentera samhället?

Hur kan en bild vara både personlig och politisk?

Hur används symboler, överdrift eller humor för att förstärka ett budskap?

Förslag på övningar:

Skapa en samhällskommentar:
Välj ett ämne du tycker är viktigt – t.ex. klimat, skola, kroppsideal, makt – och gör en teckning som kommenterar det.

Alternativ värld:

Teckna en plats där samhället fungerar på ett annat sätt än idag. Vad är annorlunda? Vem har makten? Vad är möjligt där?

Allan Friis, *Mot köpcentrum*, 1976
Tusch på papper © Allan Friis/Bildupphovsrätt 2025
Foto: Prallan Allsten/Moderna Museet

MATERIALETS POESI: När materialet talar

Vad händer när materialet inte bara är ett verktyg – utan en aktiv del av uttrycket? Blyerts kan vara silverglänsande och exakt. Kol kan vara smutsigt, flyktigt, intensivt. Hår, tejp, luft – eller något helt oväntat – allt kan bli teckning.

I detta tema möter vi konstnärer som låter materialet styra. Där själva utförandet blir en del av verket och linjen kan anta nya former. Här är teckningen inte alltid en bild – den kan vara ett spår, en rörelse, en närvaro. Vad vill materialet säga, om vi lyssnar?

Beth Laurin, *Nr 1*, 1995–96, 1995–96

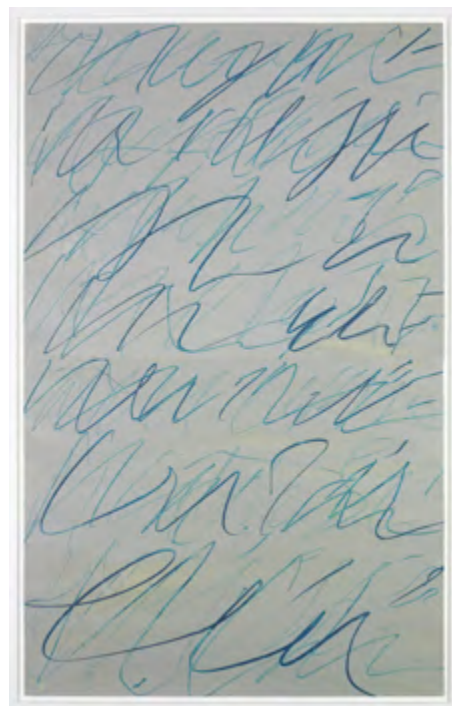
En snabb gest, ett stort penseldrag? I själva verket är det en ytterst noggrann teckning, där varje linje är kontrollerad i blyerts. Beth Laurin leker med illusionen av spontanitet och undersöker balansen mellan slump och precision. Vad betyder det att något ser spontant ut, men har tagit lång tid att skapa?

Cy Twombly, *Roman Notes*, ca 1970

Ritmiska, skriftliknande linjer sveper över pappret – som ett partitur. Cy Twombly suddar gränsen mellan text, bild och rörelse. Här handlar det inte om att läsa, utan om att uppfatta: rytm, känsla, närvaro. Vad händer när vi tolkar något som inte går att läsa?

Beth Laurin, *Nr 1*, 1995–96
Blyerts på papper © Beth Laurin/Bildupphovsrätt 2025
Foto: Adam Grönskog/Moderna Museet

Cy Twombly, *Roman Notes*, ca 1970
Krita och akryl på papper © Cy Twombly Foundation 2025
Foto: Åsa Svennerstedt/Moderna Museet

Yoko Ono, *Touch Poem*, 2012

Ett collage av hår, tejp och papper ser ut som punktskrift – men är omöjligt att läsa. Verket inbjuder i stället till beröring. Genom att skapa poesi utan ord ifrågasätter Yoko Ono språkets gränser, och bjuder in betraktaren att skapa egen mening.

Eva Hesse, *Untitled*, 1965

Mjuka slangar bildar en hängande teckning i luften – där även skuggorna blir en del av verket. Eva Hesse ville skapa konst som inte föreställer, utan bara är ett flöde av form, material, närvaro.

Vad händer när verket inte ska föreställa något men ändå påverkar oss?

Läroplanskoppling:

Bild – Teknik och uttryck

(*Biologi/Fysik* – Naturvetenskapliga fenomen i konst)

Diskussionsfrågor:

Hur påverkar materialet vår upplevelse av ett konstverk?

Vad händer när vi tecknar med något annat än penna och papper?

Hur påverkar digitala verktyg dagens bildskapande, som AI, ritplattor och animation?
Vad förändras och vad består?

Uppgift: Teckna med kroppen!

Skapa bilder genom rörelse eller beröring med inspiration från *Touch Poem*.

Reflektion: Vad händer när kroppen styr uttrycket?

Uppgift: Ljud och bild

Lyssna på olika ljud – musik, miljöljud, röster – och gestalta ljudet genom linjer, former eller färg.

Reflektion: Vad ser vi i det vi hör?

Yoko Ono, *Touch Poem*, 2012

Hår, tusch och collage på japanpapper © Yoko Ono 2025
Foto: My Matson/Moderna Museet

Eva Hesse, *Untitled*, 1965

Målat rep virat kring plastslang och ring i trä och metall
© The Estate of Eva Hesse. Hauser & Wirth Zürich London 2025
Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

TRIVSELREGLER FÖR SKOLOR VID MUSEIBESÖK

VÄLKOMNA TILL MODERNA MUSEET!

För att besöket ska bli så bra som möjligt, tänk på följande:

ANSVAR FÖR GRUPPEN

Läraren ansvarar för klassen under besöket i museet. Vi rekommenderar att elevgrupper t o m högstadiet går tillsammans med lärare.

LÅSBARA SKÅP

Kläder och väskor kan förvaras i de låsbara skåpen som finns bakom butiken samt på plan 1.

SKOLMATERIAL

Fråga gärna museivärdarna om vägledning. Det finns skrivplattor att låna. Använd inte väggar eller skulptursocklar som skrivunderlag eftersom det blir märken. Använd endast blyertspennor i utställningssalarna om eleverna behöver teckna eller anteckna.

VAR FÖRSIKTIG I SALARNA

Eftersom det är lätt att stöta till konstverk i salarna ska ryggsäckar, större väskor, paraplyer etc. lämnas i garderoben eller i förvaringsboxarna. För att inte riskera spill på konstverk får man inte dricka eller äta i salarna eller i korridoren utanför. Rör er lugnt i salarna. Visa hänsyn till pågående visningar. Grupper under ledning av Moderna Museets personal har företräde i utställningssalarna. Använd gärna de hopfällbara svarta pallarna som finns i museet och bär dem försiktigt så att konsten omkring inte skadas. Kom ihåg att sätta tillbaka pallarna på ställningen.

VARFÖR FÅR MAN INTE RÖRA KONSTEN?

Det är inte tillåtet att röra vid konstverken. Att försiktigt ta på något verk innebär stora skador genom att saltet och fettet på fingrarna alltid orsakar märken på alla material. Museets uppdrag är att bevara konstverken för kommande generationer av museibesökare.

VAR KAN VI ÄTA MATSÄCK?

På plan 1 vid sjösidans entré finns ett matsäcksrum.

FOTOGRAFERING

Det är tillåtet att fotografera i utställningarna utan blix och stativ, och så att det ej stör andra besökare.

MUSEIVÄRDAR

Under ert besök på Moderna Museet kommer ni att träffa museivårdar i informationsdisken eller i utställningarna. Vänd er gärna till dem om ni har frågor om konstverk, utställningar, program eller vill lämna tips och synpunkter.

Utställningen visas på Moderna Museet i Stockholm
22 februari 2025 – 10 maj 2026.

Curator: Annika Gunnarsson, Intendent teckning och grafik,
Moderna Museet.

Texterna är hämtade från utställningens vägg- och verkstexter.
De har bearbetats och sammanställts av Helena Åberg,
Intendent Förmedling.

Vid synpunkter, frågor eller idéer mejla:
h.ahberg@modernamuseet.se

BOKA VISNING!

Boka en temavisning eller
en visning med workshop
av utställningen.

KONTAKT BOKNINGEN

08-5202 3501

telefontid:

tis–fre 10–12

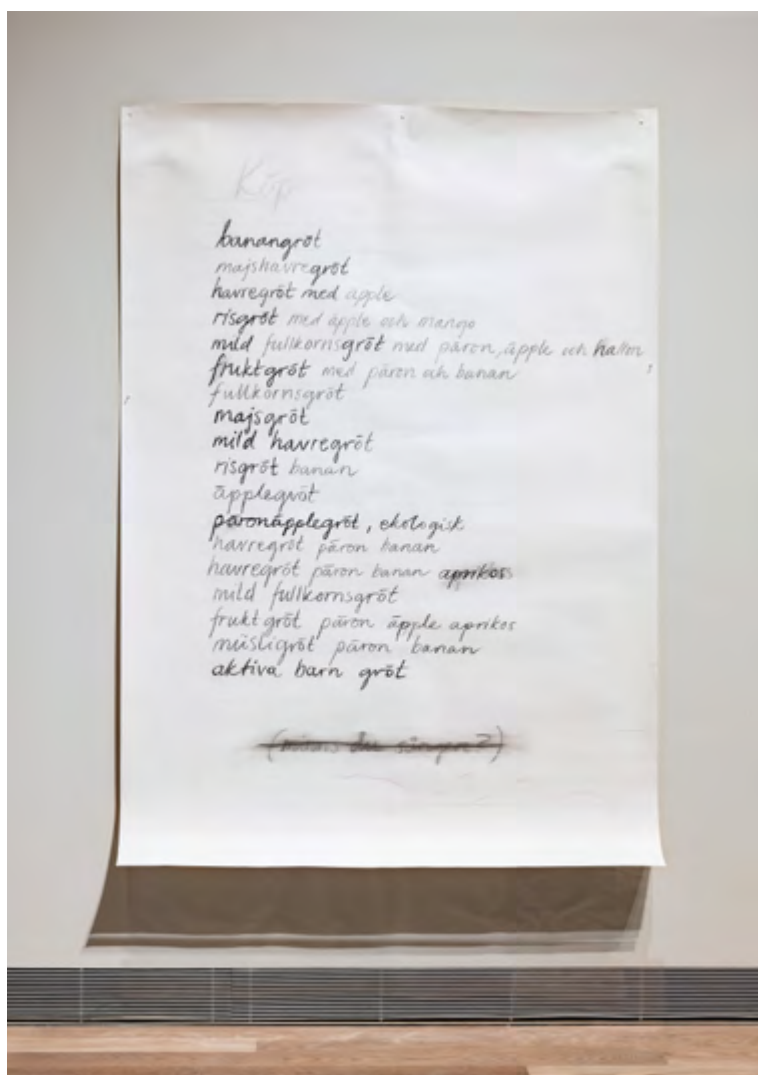
eller maila:

bokavisning@modernamuseet.se

NYHETSBREV

Vill du veta vad som händer
på museet? Anmäl dig till vårt
nyhetsbrev här:

[https://www.modernamuseet.se/
stockholm/sv/om-museet/kon-
takt/nyhetsbrev/](https://www.modernamuseet.se/stockholm/sv/om-museet/kontakt/nyhetsbrev/)

Lena Gustavsson, Grötlista, 2004

Kol och krita på papper © Lena Gustavsson/Bildupphovsrätt 2025
Foto: My Matson/Moderna Museet